

Ligia TUSZYŃSKA

UB UW Warszawa

Adam KOWALAK

PAP Słupsk

„Społeczności lokalne w działaniach na rzecz ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju”

Wstęp

„Zrównoważony rozwój jest procesem, który ma zaspokoić aspiracje rozwojowe **obecnego pokolenia**, w sposób umożliwiający realizację tych samych dążeń **następnym pokoleniom**”. Taka definicja, będąca dziś w powszechnym użyciu, została sformułowana w 1987 roku w raporcie Gro Harlem Brundtland „Nasza wspólna przyszłość”. Zawarta w niej wizja rozwoju uwzględnia taki postęp społeczny, w którym następuje pogłębienie świadomości, wzrost zamożności społeczeństw oraz poprawa jakości życia w sposób, który nie prowadzi do pogorszenia stanu środowiska, a także stymuluje działanie na jego korzyść. Przyczyniają się też do wzrostu wartości środowiska przyrodniczego w życiu człowieka. Zgodnie z zapisem w Karcie Belgradzkiej środowisko to układ stosunków przyrodniczych, ekonomicznych i społecznych, w których żyje człowiek. Ta definicja określa dynamiczny i kompleksowy charakter środowiska. Ona też nadaje wymiar kształceniu środowiskowemu, niesłusznie nazywanemu edukacją ekologiczną [4].

W 1992 roku podczas Szczytu Ziemi w Rio de Janeiro opracowano program działań na XXI wiek pod nazwą AGENDA 21 w celu osiągnięcia zrównoważonego rozwoju. Jednak działania w tym zakresie okazały się niedostateczne. Zwrócono wówczas uwagę na realizację programów edukacyjnych uwzględniających lokalny charakter środowiska, warunki przyrodnicze, społeczne i ekonomiczne oraz kontekst kulturowy. W związku z powyższym, główna agenda ONZ, została zobligowana do tworzenia i wdrażania odpowiednich standardów edukacji dla zrównoważonego rozwoju, dlatego też podjęto decyzję o ogłoszeniu 10-letniego projektu „Dekada Edukacji dla Zrównoważonego Rozwoju 2005 – 2014”. Do udziału w „Dekadzie Edukacji dla Zrównoważonego Rozwoju” przystąpiła również Polska.

Celem „Dekady Edukacji dla Zrównoważonego Rozwoju” jest wspieranie dążeń promujących zrównoważony rozwój społeczny, gospodarczy i ekologiczny.

Stanowi ona również okazję do dokonania postępu w zakresie rozwoju człowieka oraz poprawy jakości kształcenia, w celu uczynienia z niego kluczowego czynnika przemian.

Wśród wielu celów określonych przez ONZ jako Milenijne – ważne miejsce zajmuje:

- Przeciwdziałanie ubóstwu, które należy do największych i najpowszechniejszych problemów ludzi na świecie. Ubóstwo staje się poważnym problemem społecznym wtedy, gdy dotyczy znacznej części społeczeństwa.
- Ochrona zasobów naturalnych środowiska - stanowi jedno z priorytetowych zadań z zakresu zrównoważonego rozwoju. Problematyka z tym związana obejmuje między innymi:
 - zalesianie gruntów
 - ochronę gatunków roślin i zwierząt
 - ochronę wód gruntowych i podziemnych
 - redukcję zanieczyszczeń
 - zachowanie krajobrazu i cennych obiektów przyrodniczych
 - zagospodarowanie odpadów
 - zachowanie użytków ekologicznych.
- Promocja zdrowia, która umożliwi jednostkom i grupom społecznym zwiększenie kontroli nad uwarunkowaniami zdrowia w celu poprawy ich stanu zdrowia oraz sprzyjający rozwijaniu zdrowego stylu życia, a także kształtowaniu innych środowiskowych i osobniczych czynników prowadzących do zdrowia.
- Poszanowanie praw człowieka i godności ludzkiej jest uznawane za podstawę sprawiedliwości i pokoju na świecie. Zadaniem państwa jako instytucji jest ochrona tych praw. Prawa człowieka przysługują każdemu, gdyż wynikają one z godności człowieka, które są niezbywalne i nienaruszalne.
- Dokument: „Dekada Edukacji Dla Zrównoważonego Rozwoju” zwraca również uwagę na międzynarodowe ustalenia takie jak:
 - *Konwencja o Różnorodności Biologicznej*, która została przyjęta już w 1992 roku jako podstawa do działań mających na celu ochronę różnorodności biologicznej. Konwencja ustanowiła powstanie „Clearing-House Mechanism” (CHM) – mechanizmu wymiany informacji, aby zapewnić wszystkim krajom dostęp do informacji i technologii niezbędnych w pracy z różnorodnością biologiczną.
 - *Ramowa Konwencja Klimatyczna*, według której wyszczególnione kraje zobowiązały się do sumarycznej redukcji swych emisji gazów szklarniowych o ok. 5,2% poziomu z 1990 roku. Redukcja ma nastąpić w latach 2008-2012.

Działania lokalne społeczności regionu pomorskiego.

Metody badań

Założenia Dekady Edukacji dla Zrównoważonego Rozwoju mogą być osiągnięte przede wszystkim poprzez aktywną edukację formalną jak i nieformalną społeczności poszczególnych krajów. Niniejsza praca jest próbą określenia: świadomości i poglądów społeczności lokalnych w odniesieniu do ochrony przyrody i idei zrównoważonego rozwoju w Polsce na przykładzie regionu pomorskiego. Badania ankietowe prowadzono wśród indywidualnych mieszkańców, którzy stanowili 31,80%, grup studentów – 47,18%, uczniów - 16,92% i nauczycieli – 4,1%. Pytania ankietowe dotyczyły wiedzy o odnowie środowiska, różnorodności biologicznej i zrównoważonym rozwoju oraz wiedzy o działaniach i potrzebach gmin w zakresie ochrony środowiska, a także edukacji środowiskowej jak i aktywności społeczności lokalnych w działaniach środowiskowych.

Przeprowadzono również jedno spotkanie edukacyjne społeczności lokalnych w Ośrodku Edukacji Ekologicznej w Lipiu – gmina Rąbino, w którym wzięli udział przedstawiciele Związku Gmin Doliny Parsęty, okoliczni mieszkańcy i młodzież szkolna. Oprócz badań ankietowych opracowano na podstawie informacji ze stron internetowych, charakterystykę wybranych gmin w celu oceny ich lokalnej działalności edukacyjnej.

Rys. 1. Region pomorski, w którym prowadzono badania.

Wiedza społeczeństwa o ochronie środowiska, różnorodności biologicznej i zrównoważonym rozwoju.

Wyniki

Pierwsza grupa pytań dotyczyła: zainteresowania społeczeństwa ochroną środowiska oraz źródeł wiedzy i poglądów dotyczących lokalnego środowiska. Duże zainteresowanie ochroną środowiska zadeklarowało 12,42% badanych. 38,79% uważa, że średnio interesuje się środowiskiem i jego ochroną. Natomiast 9,7% badanych ochrona środowiska mało interesuje. W uzasadnieniu respondenci podawali w 31,25% inne zainteresowania niż ochrona środowiska. Na małe zainteresowanie ochroną środowiska uzasadniane brakiem czasu – wskazało 12,50% badanych. Natomiast prawie połowa badanych osób nie potrafiła uzasadnić swoich odpowiedzi.

Głównym źródłem informacji o tematyce środowiskowej dla 40,91% badanych jest literatura fachowa. Na drugim miejscu znalazły się kursy (warsztaty, seminaria)-(40%), a na trzecim miejscu są programy telewizyjne i radiowe (39,58%). Jak wynika z odpowiedzi, ankietowani najczęściej zwracają uwagę na zachowania przyjazne środowisku swojej rodziny (68,02% badanych), a najrzadziej na zachowania sąsiadów (33,86%). Na pytanie: *Jakie działania środowiskowe powinno się podjąć w Państwa gminie?* – 47,01% badanych wskazało na konieczność działań administracyjno – inwestycyjnych takich jak: ochrona rezerwatu, sprzątanie, segregacja. 41,88% wskazało konieczność działań edukacyjnych tj. szkolenia, ulotki, informatory, prelekcje. Natomiast 1,71% badanych wskazało na brak zainteresowania tematem.

Druga grupa pytań odnosiła się do wiedzy respondentów o działaniach gminy na rzecz zrównoważonego rozwoju.

Odpowiedzi przedstawia tabela 1.

Tab. 1. Działania gminy na rzecz zrównoważonego rozwoju.

Lp.	Pytanie	TAK (%)	NIE (%)	NIE WIEM (%)
1.	Czy w gminie istnieje program edukacji środowiskowej?	42,33	20,63	37,04
2.	Czy w gminie jest realizowany program edukacji środowiskowej	43,94	6,06	50
3.	Czy w Twojej gminie jest prowadzona selektywna zbiórka odpadów?	75,90	13,85	10,26
4.	Czy w najbliższej szkole istnieje koło ekologiczne (przyrodnicze)?	45,70	23,66	30,65

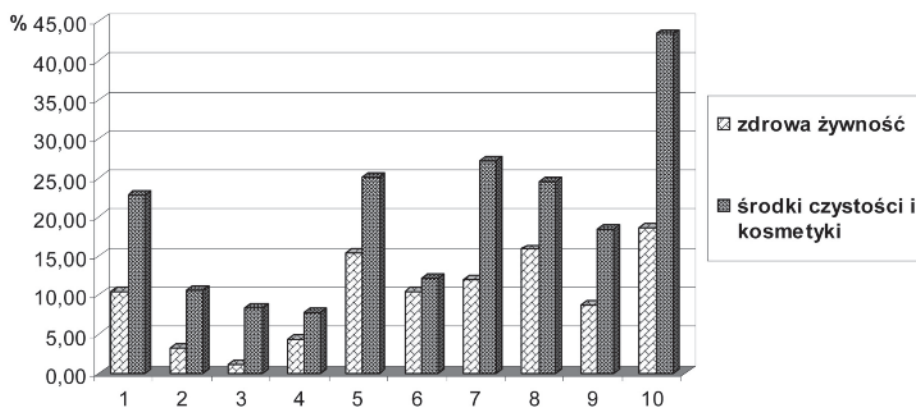
5.	Czy w Twojej gminie prowadzone są szkolenia nauczycieli w dziedzinie edukacji przyrodniczej?	25,14	20,77	56,28
6.	Czy w Twojej miejscowości jest możliwość uczestnictwa w programach edukacji ekologicznej poza szkołą?	28,49	24,19	47,31
7.	Czy w Twojej miejscowości istnieje potrzeba przygotowania programu edukacji środowiskowej dla lokalnej społeczności?	78,28	3,03	18,69

Potrzeby gminy w zakresie edukacji na rzecz ochrony środowiska.

Respondenci oceniali swoją postawę i styl życia jako konsumenta w skali dziesięciostopniowej: Polecenie brzmiało: Proszę ocenić swoją postawę i styl życia jako konsumenta w skali od 1 do 10 biorąc pod uwagę:

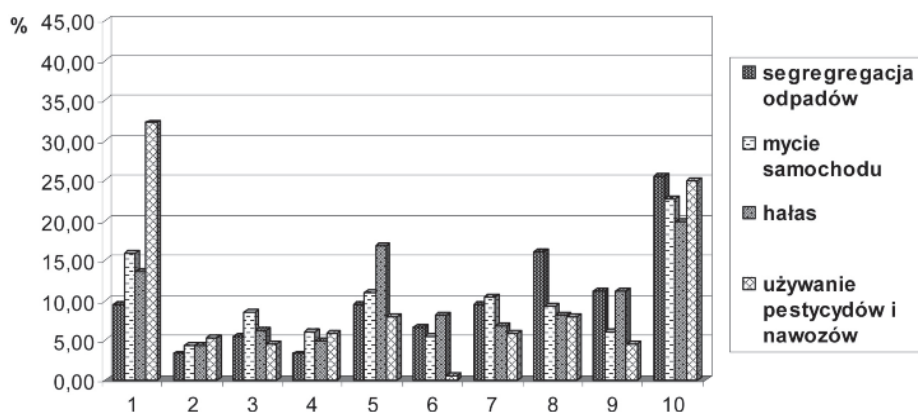
- A. zdrową żywność
- B. środki czystości
- C. kosmetyki
- D. następujące zachowania w środowisku: D1 – segregacja odpadów, D2 –mycie samochodu, D3 – hałas, D4 –używanie pestycydów, nawozów.

Wyniki przedstawia wykres 1 i 2.

Wykres 1. Ocena własnej postawy i stylu życia konsumenta w stosunku do zdrowej żywności, środków czystości i kosmetyków w skali 1 do 10 punktów.

Wykres 2. Ocena własnej postawy i stylu życia konsumenta w stosunku do zachowań w środowisku tj.: segregacja odpadów, mycie samochodu, hałas, używanie pestycydów i nawozów w skali 1 do 10.

Jak wynika z wykresów - w stosunku do „zdrowej” żywności 34,42% oceniło swoją postawę konsumencką poniżej średniej – (5 punktów). Wysoko - na 10 punktów oceniło swoją postawę tylko 18,58% respondentów. Biorąc pod uwagę używanie środków czystości bez fosforanów i kosmetyków, największa liczba – 16,57% oceniła swoją postawę pod tym względem na 7 punktów. Najwyżej na - 10 punktów oceniło swój styl życia – 29,05% badanych. Za zachowania w środowisku, takie jak: segregacja odpadów zastrzeżeń do siebie nie ma 25,56% respondentów – ocena 10 punktów. Niską samoocenę za segregacją odpadów (1 – 4 punkty) przyznało sobie 21,66%. Za mycie samochodu nie zagrażające środowisku na 15,95% oceniło się tylko na 1 punkt, a 22,7% na 10 punktów.

Swoją pozytywną postawę w stosunku do zapobiegania zagrożeniu hałasem na 10 punktów ocenia 19,88% badanych, natomiast tylko 1 punkt w skali dziesięciopunktowej przyznało sobie 13,66% respondentów.

W stosunku do używania pestycydów i nawozów postawa respondentów jest podzielona ponieważ na 1-5 punktów oceniło się 55,92%, a na 6 – 10 punktów 44,08% badanych. Z odpowiedzi na kolejne pytanie ankiety wynika, że istnieje potrzeba ochrony różnorodności biologicznej w środowisku lokalnym i o tym przekonanych było 66,83% badanych. Na terenie swojej gminy dużą różnorodność biologiczną ekosystemów i gatunków dostrzega tylko 46,63% badanych, a 12,44% uważa, że w ich gminie różnorodność biologiczna jest mała. Szczególnej troski i ochrony wymaga różnorodność ekosystemów i gatunków w lokalnym środowisku, tak uważa 60,2% badanych. Zdaniem ankietowanych w gminach należałoby podjąć następujące działania środowiskowe: inwestycyjne i administracyjne – 47,01% (tu wymieniali wprowadzanie terenów zielonych

w osiedlach, gospodarkę odpadami, budowę oczyszczalni ścieków). Działania edukacyjne proponowało 41,88% badanych wymieniali: organizację i finansowanie projektów edukacyjnych, budowę i wykorzystanie ośrodków kultury jako ośrodków edukacji środowiskowej. „Nie wiem” – odpowiedziało – 9,40%, ‘nie trzeba nic robić’ - odpowiedziało 1,71% badanych.

Poglądy społeczne na działalność samorządów lokalnych w zakresie edukacji środowiskowej

Kolejna grupa pytań ankietowych dotyczyła poglądów na działania samorządów lokalnych w zakresie edukacji środowiskowej.

Na pytanie: *Kto powinien prowadzić edukację środowiskową mieszkańców gminy?*, 31,32% badanych odpowiedziało, że szkoła. Na urząd gminy wskazało 19,25%, a 18,10% wskazało na organizacje społeczne (ekologiczne). Najmniej osób było zdania, że edukację ekologiczną powinny prowadzić fundacje. Zdaniem 51,37% respondentów województwa pomorskiego, w programie edukacji środowiskowej społeczności lokalnych powinno się zwracać szczególną uwagę na ochronę wód, która z oczywistych względów jest priorytetem w Pomorskiem w stosunku do pozostałych badanych województw. Natomiast, podczas gdy na Mazowszu gospodarka odpadami jest najważniejsza dla 57,99% badanych z uwagi na rozwój i ciągły „pęd gospodarczy” w tym regionie, to dla respondentów pomorskiego jest to sprawa drugorzędna (45,61% – zagadnieniom tym przyznano 5 punktów w skali 1:5).

Z kolei najniższe noty (na 1 punkt) otrzymały zagadnienia dotyczące ochrony przed hałasem – 25,47%, ochrony powietrza – 23,38% i drobna przetwórczość produktów – 22,68%.

Nauczyciel wprowadzający na swoich zajęciach treści o tematyce środowiskowej zdecydowanie potrzebuje ciągłego dokształcania w tym zakresie - tak uważa 47,74% badanych. W kolejnych odpowiedziach ankietowani mieli za zadanie ocenę programu edukacji ekologicznej (środowiskowej) w miejscowej szkole: bardzo dobrze oceniło program 5,56% badanych, 12,63% oceniło niedostatecznie, a 23,23% nie udzieliło odpowiedzi na to pytanie, co może świadczyć o tym, że nie wiedzą o istnieniu takiego programu. Respondenci, którzy ocenili program dobrze i bardzo dobrze, w uzasadnieniach najczęściej pisali o działaniach szkoły jako ośrodka edukacji ekologicznej, kołach zainteresowań, prowadzeniu różnych działań systematycznych i akcji. Respondenci, którzy ocenili program szkoły niedostatecznie w uzasadnieniach pisali o braku kadry, braku pieniędzy, o małej ilości zajęć i braku programu.

Aktywność społeczną w środowisku lokalnym charakteryzują odpowiedzi na następne pytania ankiety. Na pytanie o częstość podejmowania działań dla ochrony środowiska i zachowania różnorodności biologicznej respondenci odpowiadali, że:

- 22,39% podejmuje takie działania często,
- czasem - podejmuje działania na rzecz ochrony środowiska – 46,27%,
- 25,37% działa rzadko na rzecz środowiska,
- 5,97% respondentów przyznała, że nigdy nie podejmuje takich działań.

W uzasadnieniach ankietowani, którzy często podejmują działania społeczne pisali o swoich zainteresowaniach ochroną środowiska, że to co robią jest ważne dla społeczeństwa.

Ci, którzy odpowiedzieli, że tylko czasami podejmują działania środowiskowe, zwracali uwagę, że działania cechuje akcyjność, a nie systematyczność - podawano jako przykład akcje sprzątania świata.

Respondenci, którzy odpowiedzieli, że rzadko podejmują działania środowiskowe uzasadniali to brakiem czasu i brakiem zainteresowania. Z odpowiedzi wynika, że ankietowani niezbyt chętnie bywają inicjatorami działań środowiskowych.

Pytani natomiast o udział w już zorganizowanych działaniach odpowiadali podobnie: sporadycznie bierze udział 51,20%, nigdy nie bierze udziału 28,21%, często bierze udział 16,41%, a bardzo często 4,10%.

Natomiast 87,98% ankietowanych chciałoby, aby informacja na temat gminnego programu ochrony środowiska była dostępna dla mieszkańców.

Ankietowani dokonali oceny swojej wiedzy i postaw w stosunku do ochrony środowiska, co przedstawia tabela 2.

Tab. 2. Samoocena wiedzy badanych przedstawicieli lokalnych społeczności.

	Tak (%)	Nie (%)
1. Rozumie pojęcie „rozwój zrównoważony”?	53,77	46,23
2. Stosuje w praktyce zasady zrównoważonego rozwoju?	45,21	54,79
3. Stosuje segregację odpadów w praktyce?	79,79	20,21
4. Wykorzystuje wielokrotnie opakowania szklane, plastikowe, reklamówki?	83,67	16,33
5. Wie na czym polega rolnictwo ekologiczne?	88,14	11,86
6. Wie jak działa biologiczna oczyszczalnia ścieków?	67,53	32,47
7. Zna przynajmniej 2 metody badania zanieczyszczeń powietrza?	44,5	55,50
8. Uważa, że ma wpływ na poprawę stanu środowiska?	72,02	27,98

- Z dalszych badań wynika, że kupując artykuły spożywcze i środki czystości:
- 89,5% badanych zwraca uwagę na termin ważności,
 - na znaki jakości zwraca uwagę 51,30%,
 - na opakowanie zwraca uwagę 62,18% respondentów.

Dla sprawdzenia wiarygodności odpowiedzi dotyczących zrównoważonego rozwoju zadano ostatnie 19 pytanie, które brzmiało: *Proszę krótko napisać, co Pan(i) rozumie pod pojęciem „zrównoważony rozwój”*. Odpowiedzi wskazują, że tylko około 6% respondentów rozumie pojęcie zrównoważonego rozwoju podając odpowiedź zbliżoną do prawidłowej (5,81%). 94,19% podało odpowiedź błędną bądź nie odpowiedziało na to pytanie ankiety.

Charakterystyka wybranej gminy regionu pomorskiego

Przykładem jest gmina Dygowo, położona w północno-zachodniej części Pomorza Środkowego, w dorzeczu rzeki Parsęty, na Równinie Białogardzkiej ok. 10 km od wybrzeża Bałtyku. Leży ona we wschodniej części powiatu kołobrzeskiego należącego do województwa zachodniopomorskiego. Gmina obejmuje powierzchnię 128,57 km², zamieszkiwaną przez ponad 5580 osób. Gęstość zaludnienia na terenie gminy wynosi 43 osoby na kilometr kwadratowy. Gmina skupia 21 wsi, z których utworzono 14 sołectw. W jej skład wchodzi 22 miejscowości. Siedzibą Urzędu Gminy jest miasto Dygowo.

Gmina Dygowo jest w większości gminą rolniczą. Tereny leśne zajmują 18% powierzchni gminy, a użytki rolne 71%. Skupiska ludności posiadają zabudowę kolonijną. Średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego wynosi 11 ha. Ze względu na rolniczy charakter gminy kultywowane są w społeczeństwie tradycje dożynkowe. Towarzyszą im barwne korowody z wieńcami dożynkowymi, występy zespołów ludowych.

Położenie Dygowo w bezpośrednim zapleczu strefy nadmorskiej i jej wielkiego ośrodka wczasowo-sanatoryjnego, jakim jest Kołobrzeg, stwarza możliwość rozwoju turystyki, która ma dla gminy duże znaczenie.

Na terenie gminy występuje kilkaset stanowisk archeologicznych. Cennym elementem kulturowym i przyrodniczym są także liczne parki pałacowe. W oparciu o istniejące zespoły parkowo-pałacowe, w tym w Kłopotowie, Skoczewie, Pustarach i Włóściborzu rozwijane są funkcje turystyczne i rekreacyjne. Gmina Dygowo stwarza odpowiednie warunki do rozwoju różnego rodzaju usług i drobnej wytwórczości. Są tu odpowiednie tereny pod infrastrukturę turystyczną i wypoczynkową.

Do terenów szczególnie chronionych zaliczyć należy dorzecze Parsęty wraz z kompleksami leśnymi o zróżnicowanym drzewostanie i urozmaiconej rzeźbie terenu. Dorzecze Parsęty stanowi szczególnie uroczy zakątek gminy, bogaty w malownicze krajobrazy, czystą wodę i czyste powietrze. Można tutaj spotkać rzadko już występujące gatunki ryb szlachetnych takich jak: łosoś, troć, pstrąg tęczowy, lipień.

W gminnym programie ochrony środowiska znalazły się zadania związane z edukacją środowiskową społeczeństwa np.:

- zwiększenie świadomości ekologicznej mieszkańców
- edukacja ekologiczna dzieci i młodzieży w szkołach i przedszkolach
- propagowanie zasad zrównoważonego rozwoju
- tworzenie lokalnych ośrodków edukacji ekologicznej
- kształtowanie polityki informacyjnej mającej na celu rezygnację przez firmy i instytucje z kotłowni węglowych
- promowanie zdrowego stylu życia
- wspieranie instytucji zajmujących się ochroną środowiska.

Powyższe punkty programu ochrony środowiska są jednak zapisane jako hasła nawiązujące do edukacji, ale nie wiadomo kto, oprócz szkół, je realizuje.

Do realizacji celów strategii rozwoju gminy wydaje się niezbędne zapisanie i rozpowszechnienie wśród mieszkańców programu edukacji środowiskowej powiązanego ściśle z lokalnymi potrzebami i możliwościami szkół i instytucji gminnych oraz lokalnego społeczeństwa.

Analiza wyników

Na podstawie uzyskanych wyników badań można stwierdzić, że poziom wiedzy, wpływający na poglądy społeczeństwa, w dziedzinie ochrony środowiska jest bardzo niski, gdyż około 6% badanych uważa, że rozumie pojęcie zrównoważonego rozwoju. Społeczności lokalne mało interesują się problemami ekologicznymi w swoim środowisku. Bardziej aktywna pod tym względem grupa stanowi zaledwie 12% badanych i uzasadnia swoje zainteresowania względami zawodowymi. Są to prawdopodobnie nauczyciele i studenci. Pozostali respondenci mało zainteresowanie uzasadniali głównie brakiem czasu. Jako główne źródło informacji o problemach środowiska badani wymieniali: seminaria i warsztaty. Oznacza to, że takie formy edukacji środowiskowej najczęściej mają miejsce na terenie gmin. Warto również zwrócić uwagę na ekologiczne programy telewizyjne i radiowe, z których korzysta 39,58% badanych. Zapewne mają one wpływ wychowawczy na całe społeczeństwo. Z analizy uzyskanych odpowiedzi wynika, że na ogół ludzie, jeśli już zwracają uwagę na zachowania środowiskowe, dotyczą to najczęściej rodziny (tak podaje 68,02% badanych). Natomiast mało interesują ich zachowania sąsiadów czy współpracowników.

Chociaż 42,33% ankietowanych wie, że w ich gminie jest realizowany program ochrony środowiska to ponad 78,28% wszystkich respondentów uważa, że istnieje potrzeba opracowania programu edukacji środowiskowej dla społeczności lokalnej, co może świadczyć, że programy edukacji środowiskowej w gminach realizowane są wyłącznie przez szkoły. Ponad 75% respondentów wie, że w ich gminie prowadzona jest selektywna zbiórka odpadów i w tej dziedzinie tylko 25,56% bardzo dobrze ocenia swoją postawę. Ponad 30% badanych nie wie czy w najbliższej szkole jest koło ekologiczne lub przyrodnicze, a prawie 60% czy są

prowadzone szkolenia nauczycieli w tej dziedzinie. Również więcej niż połowa badanych nie widzi możliwości uczestnictwa w programach edukacji środowiskowej realizowanych przez szkoły. Powyższe wyniki świadczą o małym zainteresowaniu społeczeństwa działaniami szkoły jak i zbyt małym oddziaływaniem szkoły na środowisko lokalne, co może świadczyć o niezbyt dobrym przygotowaniu nauczycieli do prowadzenia projektów edukacyjnych na rzecz środowiska.

Społeczństwo oczekuje od samorządów lepszego zarządzania środowiskiem poprzez wprowadzanie terenów zielonych, budowę oczyszczalni ścieków, bezpiecznej gospodarki odpadami itp. W ankietach badani wskazali na potrzeby dotyczące przede wszystkim ochrony różnorodności biologicznej na terenie gminy (66,83%), oraz na potrzebę działań inwestycyjno – administracyjnych (47,01%). Na potrzebę edukacji środowiskowej społeczności lokalnej w gminach wskazało 78,28% badanych, którzy sugerowali administrację i finansowanie przez gminy projektów edukacyjnych dla lokalnego środowiska oraz wykorzystania istniejących i powołania nowych ośrodków edukacji ekologicznej, które byłyby inicjatorami i organizatorami projektów edukacyjnych na rzecz lokalnego środowiska przyrodniczego. Wydaje się, że integracja działań społeczności lokalnych wokół szkoły mogłaby przynieść obopólne korzyści w podnoszeniu świadomości środowiskowej i co za tym idzie poprawy jakości środowiska przyrodniczego.

Poglądy badanych przedstawicieli społeczności lokalnych wydają się wskazywać, że oczekuje się od samorządów terytorialnych integracji w dziedzinie edukacji środowiskowej szkoły i dorosłych poprzez wprowadzenie do programu ochrony środowiska w gminie programu edukacji społeczeństwa.

Wydaje się, że aktywność społeczna przejawiająca się w działaniach na rzecz ochrony środowiska w perspektywie ma szansę rozwoju. W ankietach tylko 5,97% respondentów przyznało, że nigdy nie podejmuje działań na rzecz środowiska. Pozostali podejmują takie działania z różną częstotliwością co pozwala mieć nadzieję, że gdyby działania na rzecz lokalnego środowiska przyrodniczego były inicjowane częściej, udział społeczności byłby większy.

Na podstawie charakterystyki gminy, przedstawionych na stronach internetowych urzędu podjęto próbę konstrukcji uniwersalnego schematu programu edukacji środowiskowej społeczności lokalnej. Zadania tego podjęli się studenci III roku Międzywydziałowych Studiów Ochrony Środowiska UW podczas zintegrowanych ćwiczeń terenowych.

Określono następujące założenia:

- program edukacji środowiskowej dla gminy powinien być skorelowany z programem ochrony środowiska
- program powinien obejmować działania związane z lokalnymi potrzebami i możliwościami gminy

Program Edukacji Środowiskowej dla społeczności lokalnej gminy Dygowo,
opracowany przez studentów III MSOŚ UW

Lp.	Temat zadania i forma	Cele	Koordynator	Termin	Źródło finansowania
1.	Konkurs na najlepszego producenta zdrowej żywności	Promowanie produktów rolnictwa ekologicznego, kształtowanie proekologicznych postaw wśród mieszkańców gminy	Urząd gminy	Dożynki	Środki gminne (koszt nagród)
2.	Zespoły parkowo-poławcowe-wycieczka rowerowa	Edukacja ekologiczna wśród młodzieży (zajęcia z dendrologii), promowanie zdrowego stylu życia	Gimnazjum w Dygowie, Gimnazjum we Wrzosowie	Kwiecień-czerwiec	Środki gminne (wynagrodzenie dla opiekunów wycieczki)
3.	Wycieczka rowerowa „Szlakiem pomników przyrody”	Edukacja ekologiczna wśród młodzieży, promowanie zdrowego stylu życia	Zespół Szkół im. Adama Mickiewicza w Dygowie, Zespół Szkół we Wrzosowie, Szkoła Podstawowa w Czerninie	Kwiecień-czerwiec	Środki gminne (wynagrodzenie dla opiekunów wycieczki)
4.	Założenie koła ekologicznego w Zespole Szkół im. A. Mickiewicza w Dygowie	Edukacja ekologiczna wśród młodzieży i społeczności lokalnej	Zespół Szkół im. Adama Mickiewicza w Dygowie	Rok szkolny	Środki gminne (wynagrodzenie dla nauczycieli opiekunów koła)
5.	Dni otwarte w oczyszczalni ścieków	Edukacja ekologiczna wśród mieszkańców	Oczyszczalnia ścieków w Dygowie	Jesień	Środki gminne
6.	Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii, rolnictwo ekologiczne, agro-eko-turystyka. - Szkolenia dla rolników t	Propagowanie zasad zrównoważonego rozwoju	Urząd gminy, Zespół Szkół im. Adama Mickiewicza w Dygowie, Zespół Szkół we Wrzosowie, Szkoła Podstawowa w Czerninie	Zima	Środki Powiatowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Kołobrzegu oraz dofinansowanie z EFS

„Społeczności lokalne w działaniach na rzecz ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju”

7.	Konkurs fotograficzny „Parsęta w obiektywie”, konkurs plastyczny	Edukacja ekologiczna społeczeństwa, kształtowanie wrażliwości estetycznej	Ośrodek Edukacji Ekologicznej w Lipiu	Wrzesień-marzec	Środki Gminnego Ośrodka Kultury
8.	Festyn ekologiczny (happening przygotowany przez uczniów, wystawy prac plastycznych i fotograficznych biorących udział w konkursach o tematyce przyrodniczej)	Edukacja ekologiczna społeczeństwa, propagowanie zasad zrównoważonego rozwoju	Urząd Gminy i Zespół Szkół im. Adama Mickiewicza w Dygowie	Dzień Ziemi	Środki gminne
9.	„Sprzątanie świata” – Akcje porządkowania własnych posesji oraz terenów gminnych połączone z konkursami	Kształtowanie wrażliwości ekologicznej uczniów oraz mieszkańców gminy, a także poszanowania środowiska naturalnego	Lokalna prasa oraz Zespół Szkół im. Adama Mickiewicza w Dygowie, Zespół Szkół we Wrzosowie, Szkoła Podstawowa w Czerninie	Marzec, wrzesień	Środki gminne (koszt worków na śmieci i rękawiczek)
10.	„Ekologia a rolnictwo” Szkolenie dla rolników zajmujących się działalnością agroturystyczną-	Zwiększenie świadomości ekologicznej rolników oraz pośrednio odwiedzających ich gości, propagowanie idei zrównoważonej gospodarki rolnej.	Urząd Gminy, Sołtysi i Zespół Szkół im. Adama Mickiewicza w Dygowie	Zima	Środki Powiatowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Kołobrzegu

Wydaje się, że opracowując powyższy program edukacji ekologicznej, należało uwzględnić wszystkie punkty gminnego programu ochrony środowiska. Zabrakło tu np. takich tematów jak:

- gospodarka odpadami,
- ochrona powietrza
- ochrona gleby
- walka z hałasem itp.

Wnioski:

Z analizy wyników badań można wnioskować, że:

- Poziom wiedzy społeczeństwa dotyczącej ochrony środowiska, bioróżnorodności i zrównoważonego rozwoju jest nadal niski i wymaga działań nie tylko szkoły ale przede wszystkim rodziny i lokalnych instytucji.
- Podniesienie poziomu wiedzy o działaniach gminy na rzecz zrównoważonego rozwoju można osiągnąć poprzez zwiększenie aktywności społeczeństwa i współpracę urzędu gminy z instytucjami i lokalnym społeczeństwem.
- Wiedza o potrzebach gminy w zakresie ochrony środowiska powinna pochodzić od lokalnych instytucji oraz od mieszkańców gminy.
- Poglądy społeczeństwa na działania samorządów w zakresie edukacji środowiskowej można zmieniać wprowadzając do programu ochrony środowiska w gminie uporządkowane, zależne od lokalnych potrzeb elementy edukacji środowiskowej społeczeństwa.
- Aktywność społeczeństwa w działaniach na rzecz środowiska należy zwiększać poprzez włączanie do gminnych projektów edukacyjnych instytucji prowadzących edukację formalną jak i nieformalną na terenie gminy.

LITERATURA

- [4] CICHY D.: *Skuteczne strategie i metody współpracy szkoły ze środowiskiem lokalnym*. [w:] *Edukacja środowiskowa dla społeczności lokalnej* s. 25 – 34., Wydawnictwo Instytutu Technologii i Eksploatacji – Państwowy Instytut Badawczy, Radom, 2006.
- [1] KNAP A.: *Edukacja dla zrównoważonego rozwoju*, NFOSiGW, www.ekoedu.pl, 2006.
- [2] Stappen: www.wikipedia.org/wiki/Zrównoważony_rozwój, 2006
- [3] TUSZYŃSKA L.: *Edukacja ekologiczna dla nauczycieli i studentów*, Wydawnictwo WSP-TWP, Warszawa, 2006.

„The local communities in the actions for environmental protection and sustainable development”

SUMMARY

The results of the surveys and interviews carried out in the communes of Pomeranian district indicate a great need for coordination of educational actions directed not only for schools, but also for the local communities. There is a necessity for the communes to formulate a programme of environmental education for society that include local circumstances. The level of both knowledge and awareness of society in the field of environmental protection, biodiversity and sustainable development are still insufficient and apart from the school, they also require the activities of the family and local institutions.